

7. Kovalenko, A. (2003). *Ukraiinskii yazyk v voine standartov // Zerkalo nedeli*. [Ukrainian language in the war of standards // Mirror of the week].
8. Kotorn, N. I. (1998). *Istoriia mody v XX veke*. [The History of Fashion in the XX Century]. Moscow: Trivium.
9. Kristall, D. (2001). *Angliyskii yazyk kak globalnyi*. [English as a Global Language]. Moscow: Vesmir.
10. Kurguzov, A.O. *Globalizatsiya: movnyi aspekt* [Globalization: Linguist Aspect]. <http://www.visualtech.ru/vculture/folklor/Folklor.html>
11. Lylio, T.Ya. (2001). *Globalizatsiia komunikatyvnoho prostoru I protsesy natsionalnoyi identyfikatsii u postkomunistrychnomu sviti: avtoref.dys..kand.philos.nauk*. [Globalization of the Communicative Space and the Processes of National Identification in the Postcommunist World: the dissertation author's abstract of the candidate of philological sciences]. Kyiv.
12. Lopushynskiy, I. (2006). *Formuvannya ta realizatsiya derzhavnoi movnoi polityky v galuzi osvity: dosvid, problemy ta perspektyvy*. [Formation and Implementation of the State Language Policy in the Field of Education: Experience, Problems and Perspectives]. Kherson: Oldiplus.
13. Makbraid, U. (2003). *Globalizatsiia I mezhkulturnyi dialog // Voprosy Filosofii*. [Globalization and Intercultural Dialogue // Philosophy issues].
14. Nagorna, L. (2005) *Politychna mova i movna polityka*. [Political Language and Language Policy]. Kyiv: Svitoglyad.
15. Polikarpova, A.A., Mironenko, O.V. (2018). *Angliiskiyе zaimstvovaniya v sfere mody // Yuny Uchenyi*. [English Fashion Borrowings // Young scientist]. URL: <http://yun.moluch.ru/archive/16/1130/>
16. Radevych-Vynnytskyi, Ya. (2006). *Globalizatsiya I movno-informatsiyni prostir v Ukraini // Vyzvolny Shliakh*. [Globalization and the Language and Information Space in Ukraine // Liberation path]. Berez.
17. Tyshchenko, K. (2000). *Metateoriya movoznavstva*. [Metatheory of Linguistics]. Kyiv: Lybid.
18. Cherednychenko, O. (2006). *Mova I kultura u konteksti globalizatsii // Ukrainoznavstvo*. [Language and Culture in the Context of Globalization // Ukrainian Studies].
19. Danilo Pasi *The English Language and the Globalization* <http://www.arcos.org.br/artigos/the-english-language-and-the-globalization/>
20. Gnutzmann Claus, Intemann Frauke. (2006). *The Globalization of English and the English Language Classroom Second Language Listening: Theory and Practice* Gunter Narr Verlag, Tübingen. <https://doi.org/10.1093/elt/cci110>
21. Hjarvard, S. (2004). *The Globalization of Language. How the Media Contribute to the Spread of English and the Emergence of Medialects // Nordicom Review*, Nordicom : Gothenburg University.
22. Pei M. (1968). *One Language for the World* New York : Biblio and Tannen.
23. Prakash Babu Bodapati. (2016). *Impact of Globalization on English Language*. <https://ashvamegh.net/impact-of-globalization-and-english-language/>
24. Unger, K. (2004). *The Process of Globalization – The Process of Anglicising German Culture and Language?* München ; Ravensburg : GRIN Verlag.
25. Woznicki, K. (2007). *Protokolle zur Globalisierung der deutschen Sprache* [Protocols on the Globalization of the German Language]. Berlin: Kadmos.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Лелека – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка .

Наукові інтереси: дослідження мовних контактів та проблем соціолінгвістики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tetyana Leleka – Ph.D. in Philology, Associate Professor of the Translation, Applied and General Linguistics Department, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: language contacts and the problems of sociolinguistics.

УДК 811.162,2/.111'37

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Людмила ЛИСЕНКО (Кропивницький, Україна)

e-mail: lysenkoluda78@i.ua

ЛИСЕНКО Людмила. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Проведений контрастивний аналіз фразеологізмів з компонентом «серце» в українській та англійській мовах показує, що вони відіграють першочергову роль у формуванні фразеологічного значення, оскільки виступають у ролі мотивуючого компонента семантики аналізованих фразеологізмів. Визначається ступінь співвідношення семантики одиниць. Наголошується на чинниках, що беруть участь у розвитку аналізованих фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологізм, контрастивний аналіз, семантика, лексичне значення, функціональний аспект, порівняльне вивчення, лінгвокультурологічний аспект.

LYSENKO Liudmyla. LINGUOCULTURAL ASPECT OF STUDYING PHRASEOLOGICAL UNITS IN THE UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES

The article deals with the contrastive analysis of phraseological units with the component "heart" in the Ukrainian and English languages. It is found out that they play a primary role in shaping the idiomatic meaning as a motivating component of semantics of the analyzed idioms. It determines the degree of correlation of phraseological units. The factors involved in the development of the analyzed

phraseological units are emphasized. The revealed qualitative differences in the perception of the English and Ukrainian languages are determined by the peculiarities of national outlook and reflect some national specific associations and beliefs. A number of national-specific representations of Ukrainian and English speakers about the concept of heart are distinguished. This concept symbolizes the center of the biological, spiritual, emotional, mental, social life of a man and it acts as a natural manifestation of the modern anthropocentric paradigm of linguistic knowledge. In the segmental structure of the concept the heart is distinguished by biomorphic signs, signs of inanimate nature, objective and spatial signs. In general, the complexity and dismembered structure of the investigated concept indicates its rather high significance in the minds of the carriers of comparable languages and the possibility of being included in a group of key concepts of comparable cultures.

Key words: phraseological unit, contrastive analysis, semantics, lexical meaning, functional aspect, comparative study, linguacultural aspect.

Лінгвокультурологічний підхід до дослідження фразеологізмів передбачає вивчення фразеології на матеріалі різних мов, займає нині досить міцні позиції в мовознавстві. Одним із пріоритетних напрямків сучасних фразеологічних досліджень є вивчення фразеологічних одиниць (далі – ФО), семантично зорієнтованих на пізнання фразеологічної картини світу [6, с. 189]. Увага при цьому зосереджується на семантичних особливостях фразеологізмів, зокрема на специфіці їхньої мотивації. Так, фразеологічний фонд будь-якої мови є складною системою, що відображає національно-культурну специфіку мовної свідомості носіїв. Теоретично ця система складається з різних мікросистем з особливими семантико-функціональними характеристиками. Попередній огляд лінгвістичної літератури з питання визначення критеріїв одиниці дослідження фразеологізму дозволив нам виділити наступний комплекс основних ознак ФО: стійкість, відтворюваність, смислова/семантична цілісність, ідіоматичність, повне або часткове переосмислення, образність, стабільність, різнооформленість [2, с. 35].

Вивчення фразеологізмів у рамках лінгвокультурології, є виправданим, оскільки ці стійкі поєднання являють собою джерело інформації про етнокультурні особливості світогляду представників мовних співтовариств, що зіставляються, тобто їх мовних картин світу.

Сучасна лінгвістична література подає безліч визначень концепту, і всі вони мають право на життя як ідентифікатори різних аспектів цього багатогранного феномену. Згідно з різними дефініціями, концепт – це «знання людини про дійсність в її елементах і перспективах» [6, с. 120]; концепт – це те, що «реконструюється через своє мовне вираження і позамовні знання» [7, с. 97]; концепт – «відомості про те, що індивід знає, думає, уявляє про об'єкти» [4, с. 241]; концепт – це будь-яка дискретна одиниця колективної свідомості [3] тощо. Зіставлення дефініцій концепту, пропонованих сучасними ученими, дозволило виділити наступні типові ознаки концепту: а) ментальна суть; б) наявність засобів вербалізації; в) ціннісна характеристика; г) динамічний характер; д) зумовленість національною культурою; е) приналежність індивідуальній свідомості; ж) можливість використання в якості інструменту наукового дослідження [1, с. 36].

Однією з таких мікросистем є група ФО з компонентом *серце* української і англійської мов, що й послужили матеріалом для нашого дослідження. Актуальність цієї студії зумовлена особливим інтересом сучасних дослідників до проблеми віддзеркалення концептів внутрішнього світу, до яких відноситься *серце*, в мовних картинах світу українців і англійців (М.В. Пименов, М.П. Одинцов, Е.Б. Яковенко, О.Н. Кондратьєв, Е.В. Коськин). Інтерес лінгвістів до цього концепту, що символізує центр біологічного, духовного, емоційного, ментального, соціального життя людини, виступає як природний прояв сучасної антропоцентричної парадигми лінгвістичного знання.

Як показує фактичний матеріал, в українській та англійській мовних картинах світу *серце*, в першу чергу, з'являється як центр людського організму, джерело життєвих сил, основною функцією якого є сприйняття емоційних переживань. У досліджуваних мовах *серце* – номінований концепт, представлений лексемою *серце* в українській і *heart* в англійській мові. В результаті нашого дослідження встановлено, що цей концепт є багаторівневим утворенням і включає базовий та периферійний компоненти.

Здійснений аналіз значень аналізованих лексем і зіставлення ядерних ознак концепту *серце* показали, що базовий шар представлений у свідомості носіїв української та англійської мов загальними концептуальними ознаками: "центральний орган кровообігу", "символ осереддя почуттів і емоцій", "центр, внутрішня частина", "об'єкти, зображення, що мають форму серця", "звернення до коханої людини", "ліва сторона грудей", що може бути

пояснено спільністю християнських вірувань, що вплинули на формування уявлення про *серце* в обох культурах. Спільність уявлень про концепт *серце* виправдана і семантичним розвитком слів *серце/heart*, що мають загальні індоєвропейські корені. Такі висновки підтверджуються матеріалами не лише етимологічних, але і двомовних словників [5, с. 42].

У результаті початкового етапу дослідження виявлено, що національно-специфічними особливостями в уявленнях носіїв англійської мови про змістовний мінімум концепту *серця* являється його необхідний зв'язок з такими концептами як *мужність* і *рішучість* і можливий зв'язок з концептами *пам'ять* і *розум*, що пов'язане із сприйняттям *серця* як вмістищем цих характеристик і духовних сутностей людини. У мовній свідомості українців виділяється явний зв'язок концепту *серце* (як місця осереддя почуттів, емоцій) з концептом *душа*. У англійській мовній картині світу подібний зв'язок не виявлений. У цілому, збіг основних словникових дефініцій дозволив зробити висновок про близькість уявлень про концепт *серце* в українській та англійській лінгвокультурах, зокрема, це різноманітні тлумачення, конотації, асоціації, пов'язані у свідомості носіїв порівнюваних мов з досліджуваним концептом, і що відбивають його периферійні ознаки. Це пов'язане з певними «універсальними елементами людського досвіду», які по-різному концептуалізуються в різних мовах [3].

Серце як концепт внутрішнього світу, непіддатливий прямому спостереженню, відноситься до групи абстрактних концептів, опис яких у мовній картині світу відбувається через їх порівняння за аналогією із спостережуваними об'єктами матеріального світу. Аналіз асоціативно-образного змісту стійких поєднань з компонентом *серце* дозволив встановити сегменти концептуальних ознак: життєдіяльність живого організму (людини, тварини, рослини); нежива природа; артефакти; категорії просторово-часового континууму.

Результати дослідження вказують на те, що в сегментній структурі концепту *серце* розподіл ознак відбувається нерівномірно. Так, в мовах, що зіставляються, найбільш представницьким в кількісному плані і самим розгалуженим по структурі виявляється перший сегмент – **біоморфні ознаки**. Так, у свідомості носіїв української й англійської мов *серце* через когнітивну метафору ототожнюється з живим створінням має ряд спільних для всіх живих істот ознак: "життя – смерть" (англ. *Heart alive! /to have a dead heart*). Як "жива істота" *серце* наділяється віковими ознаками й може характеризуватися як "дитяче" чи "молоде", наприклад: англ. *a childlike heart* – 'щирість' і *young at heart* – 'життєрадісний').

Тіло будь-якої живої істоти має набір певних внутрішніх і зовнішніх органів. Серце як орган тіла виконує з точки зору анатомії різноманітні *функції*, не властиві цьому органу в рамках наукової картини світу. Загальним для досліджуваних ФО є уявлення про головну у відношенні до людини ролі *серця*, а також сприйняття *серця* як ментального органу, органу волевиявлення, органу емоційних переживань, органу спілкування з Богом.

Серед біоморфних ознак залежно від їх відношення до конкретного живого організму виділяються *антропоморфні*, *зооморфні*, *флороморфні* ознаки. Наприклад, англ. *one's heart exults* – букв. 'серце радіє'; англ. *What the heart thinks, the tongue speaks* (серце *думає* наче якби це була людина) – відпов. укр. 'Що на умі, те й на язиці'. У розглядуваних прикладах у структурі фразеологічного образу спостерігається взаємодія метафори і метонімії. Лексема *серце*, виступаючи як суб'єкт дії, персоніфікується в метонімічному вживанні (серце як частина замість цілого – людина).

3-поміж антропоморфних ознак розрізняють *соціальні*, які в свою чергу включають релігійні або етнічні. Так, *релігійні ознаки* у ФО виявляють у мовних картинах світу "божественне", "священне", "християнське" (наприклад, англ. *A selfish heart desires love for itself; a Christian heart delights to love without return*). Національна історія розвитку релігійних уявлень англійського народу представлена в образному вислові: *My heart is Catholic, but my stomach is Lutheran*.

Зооморфні ознаки концепту *сердце* яскраво відображають національно-специфічні особливості найпростіших уявлень англійців, пов'язаних з приписуванням тим чи іншим тваринам і птахам певних характеристик людини. В англійській мовній картині світу кролик, голуб, курча сприймаються як боягузливі живі створіння, тому людина, яка має подібне до їхнього *серце*, нерішуча, боязлива (*to be rabbit-hearted/ pigeon-hearted/ chicken-hearted*). В українській мові – заєць (*заяче серце, заяча душа*).

Флороморфні ознаки концепту *сердце* репрезентовані у ФО через когнітивну метафору «серце-яблуко», цілісність якого можуть порушити біль і печаль: *Hearts, like apples, are hard and sour, Till crushed by Pain's resistless power.*

Другий концептуальний сегмент – **ознаки неживої природи** – включає такі характеристики концепта *серця*, як ознаки матеріалу або *речовини*, з якої "зроблене" серце, властивості *серця* (*a heart of flint/ iron/ stone, a velvet heart, tow hearts, to be steel-hearted*), а також *to have a cold/ hard heart* – 'бути жорстоким'; *a heavy heart* – 'тяжкість на серці' чи *to have a warm/ soft heart; a light heart.*

Аналіз матеріалу дозволив виділити в досліджуваного концепта третій сегмент – **предметна ознака** – ознака *артефактів* і *майна*. В англійській мовній свідомості *сердце* уподібнюється дзеркалу (*to break one's*), й ознака "музичного інструменту": англ. *A heart without love is a violin without strings.*

Останній, четвертий когнітивний сегмент пов'язаний із виділенням в концепті *серце* **просторових ознак**. Ознаки *локалізації* *серця* в тілі представлені в англійській мові – "середина тіла", "грудна клітина": англ. *one's heart leaped into one's throat; one's heart sank into one's shoes.*

Просторові когнітивні метафори також дозволяють описувати концепт *серце* через ознаки *вмістилища* і *дому*. Для носіїв зіставлюваних мов ця ознака є загальною. Досить часто ця ознака репрезентується через метафори "наповнення" *серця* (*one's heart fills with joy*) і його "відкривання" (англ. *to open one's heart to smb* – відповідно укр. 'зливати душу комунедь'). Також виділяються три основних характеристики концепту *серце*, що ототожнюється з домом: а) дім як обмежений від світу простір, прихисток (англ. *You can look in the eyes, but not in the heart*); б) дім як простір, наповнений добром, любов'ю, ніжними почуттями (англ. *To come/go home to smb's heart*); в) дім як будівля, помешкання, що характеризується наявністю різних його частин (англ. *Eye is the window of the heart*) та ін. див. [5, с. 42].

Схожість просторових характеристик і ознак властивостей об'єкта пояснюється їх зв'язком з прадавніми уявленнями людини, що формувалися в українського й англійського народів на основі розвитку давніх вірувань. Збіг ментальних ознак на матеріалі концепту *серце* в порівнюваних мовних картинах світу зумовлений спільністю ментальних процесів і законів мислення для усіх людей. Однаковими для усіх людей з'являються і закономірності функціонування біологічного організму, що пояснює найбільший збіг власне біоморфних ознак, що приписуються *серцю* як живій істоті.

Виділяємо ряд національно-специфічних уявлень носіїв української та англійської мов про концепт *серце*:

– у англійській мовній картині світу *серце*, передусім, утілює джерело сили, мужності і рішучості, а для носіїв української мови воно, в першу чергу, розглядається як місце зосередження ширості людини;

– відмітною властивістю англійської мовної свідомості виступає сприйняття *серця* як органу совісті, добродетності і милосердя. У свою чергу, в українській мовній картині світу особливим з'являється відношення до *серця* як органу тіла, що відповідає за почуття сорому і за ввічливу і тактовну поведінку людини;

– специфічним для англійської мовної картини світу видається необхідний зв'язок концепту *надія* із *серцем* як місцем її знаходження. У представленнях носіїв української мови необхідним виявляється зв'язок *серця* із стражданням, що виступає його обов'язковою характеристикою;

– у англійській мовній картині світу відбито уявлення про *серце* як про замкнутий об'єкт внутрішнього світу, тоді як українській мовній свідомості *серце*, що характеризується ознаками "мови", "доступності / проникності", наявністю "воріт" і "дверей", репрезентується як орієнтоване на зовнішній світ;

– у обох лінгвокультурах, що зіставляються, виділяється взаємозв'язок концепту *серце* з концептом *гроші*, проте їх взаємодія оцінюється носіями порівнюваних мов по-різному. З точки зору прагматично орієнтованих англійців, матеріальний достаток сприятливо впливає

на наповненість серця позитивними емоціями і характеристиками, тоді як в українській лінгвокультурі відзначається негативна дія багатства й титулів на *серце*;

– для англійської мовної свідомості важливими бачаться релятивні і відносні ознаки концепту *серця* [5, с. 43].

Отже, в результаті лінгвокультурного дослідження відзначаємо схожість уявлень про досліджуваний фрагмент мовної картини світу в носіїв порівнюваних мов, що проявляється в переважаючому числі ідентичних когнітивних моделей, пов'язаних в мовній свідомості українців і англійців на матеріалі ФО з концептом *серце*. Виявлені нами якісні відмінності зумовлюються особливостями національного світогляду і відбиваються, по-перше, в наповнюваності кожного концептуального сегменту конкретними ознаками і їх кількісному співвідношенні, а, по-друге, в деяких національно-специфічних асоціаціях і уявленнях, відбитих в конкретних ФО. У цілому, складність і розчленована структури досліджуваного концепту свідчить про його досить високу значущість у свідомості носіїв мов, що зіставляються, і можливості зарахувати до групи ключових концептів порівнюваних культур.

Лінгвокультурологічний аспект полягає в тому, що у процесах концептуалізації закріплюються передусім найбільш суттєві (базові) ознаки об'єкту (дії, якості тощо), що відображається, схожі для різних культур, водночас як моделі вербальної маніфестації концептів в цих моделях можуть розрізнятися залежно від взаємодії комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників, що спрямовують «точку зору», оцінку і емоційні переживання, характерні для носіїв відповідної мови і культури [1, с. 40].

Перспективу інших досліджень вбачаємо у розгляді особливостей функціонування інших концептів в індивідуальній свідомості англомовних людей. Поглиблений порівняльний аналіз асоціацій індивідів, що належать до різних лінгвокультур, є надзвичайно актуальним для розкриття національно-культурної специфіки фразеологізмів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алефіренко М. Ф. Лінгвокреативні процеси формування фразеологічної семантики / М. Ф. Алефіренко // Мовознавство. – 1988. – № 5. – С. 35–41.
2. Ващенко В. С. Фразеологізація компаративних зворотів / В. С. Ващенко // Мовознавство. – 1975 – № 4. – С. 34–40.
3. Воркачев С. Г. Культурный концепт и значение : Электронный ресурс. – Режим доступу: <http://kubstu.ru/lingvoconcept/inde/htm>.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу / І. О. Голубовська. – К.: Логос, 2004. – 282 с.
5. Лисенко Л. О. Фразеологічні одиниці із компонентом *серце* в українській та англійській мовних картинах світу / Л. О. Лисенко // Парадигма пізнання. Серія: Гуманітарні питання. – №4(15). – К.: ТК «Меганом», 2016. – С. 42–43.
6. Павиленис Р. И. Проблема смысла современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павиленис. – Москва: Мысль, 1983. – 286 с.
7. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення / М. М. Полюжин. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 240 с.

REFERENCES:

1. Alefirenko, M. F. (1988). Lingvokreativni protsesi formuvannya frazeologichnoi semantiki // Movoznavstvo. [Linguistic processes of the formation of phraseological semantics // Linguistics]. Kyiv.
2. Vashchenko, V. S. (1975). Frazeologizatsiya komparativnykh zvorotiv // Movoznavstvo. [Phraseologization of comparative units // Linguistics]. Kyiv.
3. Vorkachev, S. G. Kulturnyy kontsept i znachenie: <http://kubstu.ru/lingvoconcept/inde/htm>. [Cultural Concept and Importance] <http://kubstu.ru/lingvoconcept/inde/htm>.
4. Golubovska, I. O. (2004). Yetnichni osoblivosti movnykh kartin svitu [Ethnic Peculiarities of Linguistic Worldimages]. Kyiv: Logos.
5. Lysenko, L. O. (2016). Frazeolohichni odynytsi v ukrainskii ta anhliiskii movnykh kartynakh svitu // Paradyhma piznannia. Seriya: Humanitarni pytannia. [Phraseological units in the Ukrainian and English linguistic worldimage // Paradigm of knowledge. Series: Humanitarian Issues. Meganom,]. Kyiv.
6. Pavilenis, R. I. (1983). Problema smysla sovremennyy logiko-filosofskiy analiz yazyka. [The Problem of Meaning Modern Logical-Philosophic Analysis of the Language]. Moscow.
7. Polyuzhin, M. M. (1999). Funktsionalniy i kognitivniy aspekti angliyskogo slovotvorennia. [Functional and cognitive aspects of English word-formation.]. Uzhgorod: Zakarpattia.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Людмила Лисенко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: порівняльна лексикологія, фразеологія, лінгвокультурологія.

INFORMATION ABOUT AUTHOR

Liudmyla Lysenko – PhD, Associate Professor, Chair of Linguodidactics and Foreign Languages Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: comparative lexicology, phraseology, linguoculturology.

УДК 811.112.2'374

WIE KANN MAN EINE TRENNLINIE ZWISCHEN EINER
METONYMIE UND EINER METONYMISCHEN
PERIPHRASE ZIEHEN?

Тетяна МІДЯНА (Львів, Україна)

e-mail: tetjana.midjana@web.de

МІДЯНА Тетяна. ЯКИМ ЧИНОМ МОЖНА ПРОВЕСТИ МЕЖУ МІЖ МЕТОНІМІЄЮ ТА МЕТОНІМІЧНИМ ПЕРИФРАЗОМ?

Запропонована стаття має на меті показати відмінні ознаки метонімії та метонімічного перифраза. Схилившись до думки Ю. Пафля та Г. Нунберга ми вважаємо, що метонімія – це предикат. Її основною функцією є характеристика об'єкта, тоді як метонімічний перифраз поряд із цією функцією виконує на рівні тексту роль ідентифікатора об'єкта. Метонімічний перифраз – це один з видів варіативної повторної номінації, який у формі іменної фрази позначає суб'єкт, об'єкт або явище, акцентуючи увагу на одній або декількох ознаках, які не зазначені у первинному позначенні предмета, особи чи явища.

Ключові слова: метонімія, метонімічний перифраз, предикат, повторна номінація, іменна фраза.

MIDYANA Tetjana. WHAT WAY CAN WE DISTINGUISH BETWEEN METONYMY AND METONYMICAL PERIPHRASES?

Periphrasis is considered to be one of the most widely used stylistic means after metaphor which has been thoroughly researched since the ancient times and had a status of a figure of speech. In modern theoretical literature it has lost this position and is mostly treated as a general notion for such means of expressiveness as antonomasia, metaphor, synecdoche and allegory. The article offered for consideration aims at demonstrating distinctive features of metonymy and metonymical periphrasis. The main criterion of distinctive features should be found at the semantic level. Sharing the ideas of J. Pafel and G. Nunberg we conclude that metonymy is the predicate denoting some feature whereas the metonymical periphrasis is a referential expression denoting the object of non-verbal reality. The research conducted confirms that metonymy is the predicate the main function of which is to characterize the object whereas the metonymical periphrasis alongside with this function plays the role of the identifier of the object on the text level. Metonymical periphrasis is one of the types of varied secondary nomination which via the nominal phrase denotes the subject, object or phenomenon for emphasizing one or several features. The relations between periphrasis and antecedent are regarded as periphrastic when the identity of the referent is preserved and the signifier changes depending on the focus of perception. Metonymical periphrasis as well as metonymy is usually used in the function of the subject or other referential members of the sentence and cannot be found in the predicative position: metonymy belongs to the structure of metonymical periphrasis. Both stylistic figures are characterized by the extended structure and can undergo structural changes acquiring specifying features in the development of the "referential history".

Key words: metonymy, metonymical periphrasis, predicate, secondary nomination, nominative phrase.

MIDJANA Tetjana. WIE KANN MAN EINE TRENNLINIE ZWISCHEN EINER METONYMIE UND EINER METONYMISCHEN PERIPHRASE ZIEHEN?

Der vorliegende Artikel hat zum Ziel, differenzierende Merkmale einer Metonymie und einer metonymischen Periphrase aufzuzeigen. In Anlehnung an J. Pafel und G. Nunberg möchten wir behaupten, dass die Metonymie ein prädikativer Ausdruck ist, welcher einen Begriff zur Bezeichnung hat. Im Gegensatz zur Metonymie ist die metonymische Periphrase eine Art der variierten wiederholten Bezeichnung. Sie hat die grammatische Form einer Nominalphrase und bezeichnet ein Subjekt, Objekt oder Ereignis, indem sie ein oder mehrere von seinen Merkmalen akzentuiert, welche durch die eigentliche Bezeichnung nicht bezeichnet wurden.

Schlüsselwörter: Metonymie, metonymische Periphrase, Prädikat, wiederholte Bezeichnung, Nominaphrase.

Im vorliegenden Artikel wird der Versuch gemacht, in einem Teilbereich der Rhetorik und Stilistik (Figuren und Tropen), aber auch im Bereich der Semantik einen Schritt beim Verstehen der Periphrase weiter zu kommen. Der Schwerpunkt liegt auf der Wiederherstellung des eigenen theoretischen Status der Periphrase, welchen sie in der Antike¹⁰ hatte und welchen sie heute verloren hat, da sie einerseits als Oberbegriff für Antonomasie, Etymologie, Metapher, Allegorie, Synekdoche, Metonymie, Descriptio und Definitio betrachtet wird [5, S. 71], andererseits als Synonym zum verbum proprium, was eben für eine Paraphrase typisch ist.

Nach diesen Überlegungen stellt sich die Frage, warum es in diesem Fall zu solchen Verwirrungen gekommen ist? Man kann sie vielleicht dadurch erklären, dass die Paraphrase von der linguistischen Seite ausführlich erforscht wurde, es daher eine Vielzahl von Literatur zu diesem Thema gibt. Die Periphrase gehört in den Bereich der Rhetorik und der Stilistik. Folgt man der Meinung der Gruppe μ , die sich hinlänglich mit den Stilfiguren beschäftigt hat, besteht das Ziel der

¹⁰ Quintilian spricht in seiner "Ausbildung des Redners" von zwei Erscheinungen: von der Periphrase und Paraphrase. "Wenn aber etwas, was sich mit einem oder doch mit weniger Worten sagen läßt, mit mehr Worten dargelegt wird, so nennt man das Periphrase, eine Art von Drumherumreden, die zuweilen einen zwingenden Grund hat, wenn es nämlich verhüllt, was häßlich zu sagen ist, wenn etwa Sallust sagt: „zu dem, was die Natur verlangt“ [7, S. 59].

"Auch möchte ich nicht, daß die Paraphrase (der Dichtung) nur eine Übersetzung liefert, sondern es soll um die gleichen Gedanken ein Wettkampf und Wettfeiern stattfinden" [7, S. 5].